Zbiór Orzeczeń

WYROK TRYBUNAŁU (szósta izba)

z dnia 27 kwietnia 2023 r.*

Odesłanie prejudycjalne – Współpraca sądowa w sprawach cywilnych – Rozporządzenie (UE) nr 1215/2012 – Przepisy jurysdykcyjne w sprawach dotyczących ubezpieczeń – Artykuł 15 pkt 5 – Możliwość odstąpienia od stosowania tych przepisów jurysdykcyjnych na podstawie umowy – Artykuł 16 pkt 5 – Dyrektywa 2009/138/WE – Artykuł 13 pkt 27 – Pojęcie „dużych ryzyk” – Umowa ubezpieczenia statku morskiego – Klauzula prorogacyjna uzgodniona pomiędzy ubezpieczycielem a ubezpieczonym – Możliwość powołania się na tę klauzulę wobec ubezpieczonego – Rekreacyjna jednostka pływająca wykorzystywana do celów pozagospodarczych

W sprawie C-352/21

mającej za przedmiot wniosek o wydanie, na podstawie art. 267 TFUE, orzeczenia w trybie prejudycjalnym, złożony przez Østre Landsret (sąd apelacyjny regionu wschodniego, Dania) postanowieniem z dnia 27 kwietnia 2021 r., które wpłynęło do Trybunału w dniu 28 maja 2021 r., w postępowaniu:

A1,

A2

przeciwko

I,

TRYBUNAŁ (szósta izba),

w składzie: T. von Danwitz, pełniący obowiązki prezesa szóstej izby, A. Kumin (sprawozdawca) i I. Ziemele, sędziowie,

rzecznik generalny: J. Richard de la Tour,

sekretarz: A. Calot Escobar,

uwzględniając pisemny etap postępowania,

* Język postępowania: duński.

rozważywszy uwagi, które przedstawili:

– w imieniu Komisji Europejskiej – S. Noë, H. Tserepa-Lacombe i C. Vang, w charakterze pełnomocników,

podjąwszy, po wysłuchaniu rzecznika generalnego, decyzję o rozstrzygnięciu sprawy bez opinii,

wydaje następujący

Wyrok

1 Wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym dotyczy wykładni art. 15 pkt 5 i art. 16 pkt 5 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1215/2012 z dnia 12 grudnia 2012 r. w sprawie jurysdykcji i uznawania orzeczeń sądowych oraz ich wykonywania w sprawach cywilnych i handlowych (Dz.U. 2012, L 351, s. 1).

2 Wniosek ten został złożony w ramach sporu pomiędzy A1 i A2, dwiema osobami fizycznymi zamieszkałymi w Danii, a I, zakładem ubezpieczeń z siedzibą w Niderlandach (zwanym dalej „zakładem ubezpieczeń I”), w przedmiocie ważności klauzuli prorogacyjnej przewidzianej w umowie ubezpieczenia statku morskiego odnoszącej się do łodzi żaglowej.

Ramy prawne

Rozporządzenie nr 1215/2012

3 Motywy 15 i 18 rozporządzenia nr 1215/2012 mają następujące brzmienie:

„(15) Przepisy o jurysdykcji powinny być w wysokim stopniu przewidywalne i opierać się na zasadzie, że jurysdykcję w ogólności [co do zasady] mają sądy miejsca zamieszkania [miejsca zamieszkania lub siedziby] pozwanego. […]

[…]

(18) W sprawach dotyczących ubezpieczenia, umów z udziałem konsumentów i z zakresu prawa pracy strona słabsza powinna być chroniona przez przepisy jurysdykcyjne dla niej bardziej korzystne niż przepisy ogólne”.

4 Przepisy jurysdykcyjne w sprawach dotyczących ubezpieczeń, które są przedmiotem sekcji 3 rozdziału II tego rozporządzenia, znajdują się w jego art. 10–16.

5 Artykuł 10 rzeczonego rozporządzenia ma następujące brzmienie:

„Nie naruszając przepisów [Bez uszczerbku dla] art. 6 oraz art. 7 pkt 5, w sprawach dotyczących ubezpieczenia jurysdykcję określa niniejsza sekcja”.

6 Artykuł 11 tego samego rozporządzenia przewiduje w ust. 1:

„Ubezpieczyciel mający miejsce zamieszkania [Ubezpieczyciel mający siedzibę] na terytorium państwa członkowskiego może zostać pozwany:

a) przed sądy państwa członkowskiego, w którym ma miejsce zamieszkania [ma siedzibę];

b) w innym państwie członkowskim, w przypadku powództw ubezpieczającego, ubezpieczonego lub uposażonego z tytułu ubezpieczenia – przed sąd miejsca, w którym powód ma miejsce zamieszkania; […]

[…]”.

7 Artykuł 15 rozporządzenia nr 1215/2012 stanowi:

„Od przepisów niniejszej sekcji można odstąpić na podstawie umowy tylko wówczas:

[…]

5) jeżeli dotyczy ona umowy ubezpieczenia obejmującej jedno lub więcej ryzyk wymienionych w art. 16”.

8 Zgodnie z art. 16 tego rozporządzenia:

„Do zakresu regulacji art. 15 pkt 5 należą następujące ryzyka:

1) wszelkie szkody:
   a) w statkach morskich, urządzeniach umieszczonych na wodach przybrzeżnych lub na morzu otwartym albo w statkach powietrznych, wynikłe z ryzyk związanych z ich używaniem w celach gospodarczych,
   b) w przewożonych towarach innych niż bagaż pasażerów, jeżeli towary te przewożone są wyłącznie lub częściowo przez te statki morskie lub powietrzne;

2) odpowiedzialność wszelkiego rodzaju, z wyjątkiem odpowiedzialności za szkody na osobie pasażerów lub za szkody w ich bagażu:
   a) wynikająca z używania lub eksploatacji statków morskich, urządzeń lub statków powietrznych, o których mowa w pkt 1 lit. a), chyba że – co dotyczy tych ostatnich – przepisy prawne państwa członkowskiego, w którym statek powietrzny został wpisany do rejestru, zakazują zawierania umów dotyczących jurysdykcji w sprawach ubezpieczenia od takich ryzyk;
   b) za szkody spowodowane przez przewożone towary podczas przewozu w rozumieniu pkt 1 lit. b);

3) straty finansowe związane z używaniem lub eksploatacją statków morskich, urządzeń lub statków powietrznych, o których mowa w pkt 1 lit. a), w szczególności utrata frachtu lub opłaty czarterowej;

4) jakiekolwiek dodatkowe ryzyko pozostające w związku z jednym z ryzyk wymienionych w pkt 1–3;

5) nie naruszając [bez uszczerbku dla] pkt 1–4, wszystkie »wielkie [duże] ryzyka« w rozumieniu dyrektywy 2009/138/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 25 listopada 2009 r. w sprawie podejmowania i prowadzenia działalności ubezpieczeniowej i reasekuracyjnej [(Wypłacalność II) (Dz.U. 2009, L 335, s. 1)]".

9 Jak wynika z motywu 41 rozporządzenia nr 1215/2012, zgodnie z art. 1 i 2 Protokołu nr 22 w sprawie stanowiska Danii, załączonego do traktatu UE i do traktatu FUE, Królestwo Danii nie uczestniczyło w przyjęciu tego rozporządzenia i nie jest nim związane ani go nie stosuje. Jednakże zgodnie z art. 3 ust. 2 Umowy pomiędzy Wspólnotą Europejską a Królestwem Danii w sprawie właściwości sądów oraz uznawania i wykonywania orzeczeń sądowych w sprawach cywilnych i handlowych (Dz.U. 2005, L 299, s. 62) pismem z dnia 20 grudnia 2012 r. to państwo członkowskie powiadomiło Komisję Europejską o swojej decyzji w sprawie zastosowania treści wspomnianego rozporządzenia, skutkującej zastosowaniem jego przepisów do stosunków między Unią Europejską a Danią. Zgodnie z art. 3 ust. 6 tej umowy powiadomienie dokonane przez Danię rodzi wzajemne zobowiązania w stosunkach między Danią a Unią (Dz.U. 2013, L 79, s. 4).

Dyrektywa 2009/138

10 Artykuł 13 dyrektywy 2009/138 stanowi:

„Na użytek niniejszej dyrektywy stosuje się następujące definicje:

[…]

27) »duże ryzyka« oznaczają:
   a) ryzyka zaliczone do grup 4, 5, 6, 7, 11 i 12 w części A załącznika I;
   b) ryzyka zaliczone do grup 14 i 15 w części A załącznika I, w przypadku gdy ubezpieczający jest zawodowo związany z działalnością przemysłową lub handlową lub wykonuje wolny zawód, zaś wspomniane ryzyko wiąże się z taką działalnością;
   c) ryzyka zaliczone do grup 3, 8, 9, 10, 13 i 16 w części A załącznika I, o ile ubezpieczający przekracza limity przynajmniej dwóch z poniższych kryteriów:
      (i) suma bilansowa: 6,2 [mln] EUR;
      (ii) obroty netto […] w wysokości: 12,8 [mln] EUR;
      (iii) średnia liczba zatrudnionych w roku obrotowym: 250;

   […]

[…]".

11 W załączniku I do tej dyrektywy część A zawiera grupę 6, zatytułowaną „Ubezpieczenie jednostek pływających żeglugi morskiej i śródlądowej", która ma następujące brzmienie:

„Obejmuje każde uszkodzenie lub utratę:

– statków żeglugi śródlądowej na rzekach i kanałach;

– statków żeglugi śródlądowej na jeziorach;

– statków żeglugi morskiej".

Decyzja 2014/887

12 Motyw 7 decyzji Rady 2014/887/UE z dnia 4 grudnia 2014 r. w sprawie zatwierdzenia, w imieniu Unii Europejskiej, Konwencji haskiej z dnia 30 czerwca 2005 r. o umowach dotyczących właściwości sądu (Dz.U. 2014, L 353, s. 5) stanowi:

„Zatwierdzając [Konwencję o umowach dotyczących właściwości sądu zawartą w dniu 30 czerwca 2005 r. w ramach Haskiej Konferencji Prawa Prywatnego Międzynarodowego], Unia powinna ponadto złożyć deklarację dozwoloną na podstawie jej art. 21, zasadniczo wyłączającą z zakresu konwencji umowy ubezpieczenia, z zastrzeżeniem pewnych ściśle określonych odstępstw. Celem tej deklaracji jest utrzymanie przepisów jurysdykcyjnych, które mają charakter ochronny i mają zastosowanie do ubezpieczającego, ubezpieczonego lub uposażonego w sprawach związanych z ubezpieczeniem na mocy rozporządzenia [Rady (WE) nr 44/2001 z dnia 22 grudnia 2000 r. w sprawie jurysdykcji i uznawania orzeczeń sądowych oraz ich wykonywania w sprawach cywilnych i handlowych (Dz.U. 2001, L 12, s. 1]. Odstępstwa te powinny ograniczać się do tego, co jest konieczne w celu ochrony interesów słabszych stron umów ubezpieczenia. Nie powinny zatem obejmować umów reasekuracji ani umów ubezpieczenia od dużych ryzyk. Unia powinna zarazem złożyć jednostronną deklarację, że może – na późniejszym etapie, w świetle doświadczenia uzyskanego podczas stosowania Konwencji – ponownie przeanalizować potrzebę podtrzymania swojej deklaracji złożonej na podstawie jej art. 21”.

13 Zgodnie z „[d]eklaracją Unii Europejskiej złożoną przy zatwierdzeniu Konwencji haskiej z 30 czerwca 2005 r. o umowach dotyczących właściwości sądu […] na podstawie art. 21 tej konwencji”, zawartą w załączniku I do decyzji 2014/887:

„Celem niniejszej deklaracji wyłączającej pewne rodzaje umów ubezpieczenia z zakresu stosowania Konwencji jest ochrona niektórych ubezpieczających, ubezpieczonych i uposażonych, którzy na mocy wewnętrznego prawa unijnego są objęci szczególną ochroną.

1. Unia Europejska oświadcza, zgodnie z art. 21 Konwencji, że nie będzie stosować tej Konwencji do umów ubezpieczenia, z wyjątkiem tych wskazanych w poniższym pkt 2.

2. Unia Europejska będzie stosować Konwencję do umów ubezpieczenia w następujących wypadkach:

[…]

d) gdy umowa dotycząca właściwości sądu odnosi się do umowy ubezpieczenia, która obejmuje jedno lub więcej spośród następujących ryzyk uznawanych za duże ryzyka:
   (i) każde uszkodzenie lub utrata wynikłe z ryzyk związanych z używaniem w celach gospodarczych:
      a) statków morskich, urządzeń umieszczonych na wodach przybrzeżnych lub na morzu otwartym lub statków żeglugi śródlądowej na rzekach, kanałach i jeziorach;

      […]

[…]”.

Postępowanie główne i pytanie prejudycjalne

14 W dniu 15 października 2013 r. A1 i A2 zawarli ze sprzedawcą mającym siedzibę w Ijmuiden (Niderlandy) umowę sprzedaży celem nabycia używanej łodzi żaglowej za cenę 315 000 EUR.

15 A1 i A2 zawarli również z zakładem ubezpieczeń I, w odniesieniu do tej łodzi żaglowej, umowę ubezpieczenia obejmującą ubezpieczenie od odpowiedzialności cywilnej i ubezpieczenie statku morskiego. Przy zawieraniu tej umowy, która weszła w życie w dniu 1 listopada 2013 r., A1 i A2 wskazali w dostarczonym przez ten zakład formularzu wniosku ubezpieczeniowego, zatytułowanym „Application form yacht insurance" (formularz wniosku o ubezpieczenie jachtu), po pierwsze, że port macierzysty tej łodzi żaglowej będzie znajdował się w Danii, a po drugie, że owa łódź będzie używana do celów prywatnych i rekreacyjnych i nie będzie wynajmowana ani czarterowana.

16 Na podstawie przepisu warunków ubezpieczenia przewidzianych przez wspomnianą umowę ubezpieczający mógł skierować każdy spór z niej wynikający do właściwego sądu w Niderlandach.

17 Zgodnie z przekazanymi informacjami w maju 2018 r. A1 i A2 osiedli na mieliźnie w Finlandii. Wiosną następnego roku odkryli uszkodzenia stępki i kadłuba przedmiotowej łodzi żaglowej. W konsekwencji w maju 2019 r. zgłosili wejście na mieliznę zakładowi ubezpieczeń I, który po przeprowadzeniu oględzin przez rzeczoznawcę odmówił pokrycia zgłoszonych szkód, powołując się na ich charakter.

18 Następnie A1 i A2 wytoczyli przeciwko temu zakładowi ubezpieczeń do Retten i Helsingør (sądu w Elsynorze, Dania) powództwo o nakazanie owemu zakładowi pokrycia kosztów naprawy wspomnianych szkód, oszacowanych na 300 000 DKK (koron duńskich, około 40 300 EUR). W ramach tego powództwa pozwany zakład ubezpieczeń podniósł zarzut niedopuszczalności, argumentując, że zgodnie z klauzulą prorogacyjną zawartą w rozpatrywanej umowie ubezpieczenia owo powództwo powinno było zostać wytoczone przed sądem niderlandzkim.

19 W orzeczeniu z dnia 19 maja 2020 r. Retten i Helsingør (sąd w Elsynorze) uwzględnił podniesiony zarzut niedopuszczalności.

20 A1 i A2 wnieśli apelację od tego orzeczenia do sądu odsyłającego, Østre Landsret (sądu apelacyjnego regionu wschodniego, Dania), żądając, tytułem głównym, przekazania sprawy Retten i Helsingør (sądowi w Elsynorze) do ponownego rozpoznania oraz, tytułem ewentualnym, zbadania przez sąd odsyłający sprawy co do istoty, przy czym wskazali, że łódź żaglowa będąca przedmiotem postępowania głównego nie podlega, jako rekreacyjna jednostka pływająca, art. 16 pkt 5 rozporządzenia nr 1215/2012, a co za tym idzie, że słusznie wytoczyli powództwo w pierwszej instancji przed sądem duńskim.

21 Dokładniej rzecz ujmując, A1 i A2 utrzymują, że za „wielkie [duże] ryzyka" w rozumieniu tego przepisu należy uznać jedynie szkody w ubezpieczonym statku morskim wykorzystywanym do celów gospodarczych, powstałe w związku z takim wykorzystaniem. W przekonaniu A1 i A2 wykładnia tego przepisu, zgodnie z którą za „wielkie [duże] ryzyka" uznaje się wszelkie szkody powstałe w dowolnym statku morskim, bez względu na jego wielkość i wykorzystanie, w tym w rekreacyjnych jednostkach pływających wykorzystywanych do celów prywatnych, jest sprzeczna z celami rozporządzenia nr 1215/2012, a w szczególności z celem ochrony słabszej strony stosunku umownego.

22 Zakład ubezpieczeń I nie zgadza się z argumentacją przedstawioną przez A1 i A2. W opinii tego zakładu choć A1 i A2 mają status konsumentów, zawarli umowę ubezpieczenia zawierającą wiążącą klauzulę prorogacyjną, zgodnie z którą sądem właściwym jest sąd niderlandzki. Klauzula taka jest dopuszczalna na mocy art. 15 pkt 5 rozporządzenia nr 1215/2012, ponieważ ubezpieczenie statku morskiego, takie jak będące przedmiotem postępowania głównego, wchodzi w zakres pojęcia „wielkich [dużych] ryzyk" w rozumieniu art. 16 pkt 5 tego rozporządzenia w związku z art. 13 pkt 27 dyrektywy 2009/138.

23 W tych okolicznościach Østre Landsret (sąd apelacyjny regionu wschodniego) postanowił zawiesić postępowanie i zwrócić się do Trybunału z następującym pytaniem prejudycjalnym:

„Czy art. 15 pkt 5 rozporządzenia [nr 1215/2012] w związku z art. 16 pkt 5 tego rozporządzenia należy interpretować w ten sposób, że ubezpieczenie kadłuba jednostek rekreacyjnych, które nie są używane do celów gospodarczych, jest objęte wyjątkiem przewidzianym w art. 16 pkt 5 rzeczonego rozporządzenia, a zatem umowa ubezpieczenia, która zawiera dotyczące właściwości sądu porozumienie ustanawiające odstępstwo od zasady przewidzianej w art. 11 tego rozporządzenia, jest ważna na podstawie art. 15 pkt 5 tego rozporządzenia?".

W przedmiocie pytania prejudycjalnego

24 W zadanym pytaniu sąd odsyłający dąży co do istoty do ustalenia, czy art. 15 pkt 5 rozporządzenia nr 1215/2012 w związku z art. 16 pkt 5 tego rozporządzenia należy interpretować w ten sposób, że umowa ubezpieczenia statku morskiego odnosząca się do rekreacyjnej jednostki pływającej wykorzystywanej do celów pozagospodarczych wchodzi w zakres stosowania tego art. 15 pkt 5.

25 Tytułem wstępu, aby udzielić odpowiedzi na to pytanie, należy przypomnieć, że sekcja 3 rozdziału II rozporządzenia nr 1215/2012 zawiera przepisy szczególne regulujące jurysdykcję w sprawach dotyczących ubezpieczenia.

26 I tak art. 11 ust. 1 lit. b) rozporządzenia nr 1215/2012 stanowi, że ubezpieczyciel mający siedzibę na terytorium państwa członkowskiego może zostać pozwany w innym państwie członkowskim przed sąd miejsca, w którym powód ma miejsce zamieszkania, w przypadku powództw wytoczonych przez ubezpieczającego, ubezpieczonego lub uposażonego z tytułu ubezpieczenia.

27 Niemniej w niektórych przypadkach rozporządzenie nr 1215/2012 przewiduje możliwość wprowadzenia, na podstawie umów, odstępstw od owych przepisów szczególnych regulujących jurysdykcję w sprawach dotyczących ubezpieczenia, a w szczególności, na mocy art. 15 pkt 5 tego rozporządzenia, na podstawie umów dotyczących umowy ubezpieczenia obejmującej jedno lub więcej ryzyk wymienionych w art. 16 wspomnianego rozporządzenia.

28 W niniejszej sprawie bezsporne jest, że w odniesieniu do rozpatrywanej w postępowaniu głównym umowy ubezpieczenia i ryzyk nią objętych zastosowanie mógłby znaleźć jedynie art. 16 pkt 5 rozporządzenia nr 1215/2012, który dotyczy „dużych ryzyk" w rozumieniu dyrektywy 2009/138.

29 Należy również przypomnieć, że zgodnie z utrwalonym orzecznictwem Trybunału wykładnia przepisu prawa Unii wymaga uwzględnienia nie tylko jego brzmienia, lecz także kontekstu, w jaki on się wpisuje, oraz celów aktu, którego ów przepis stanowi część. Geneza przepisu prawa Unii

może również zawierać elementy istotne dla jego wykładni [wyrok z dnia 25 czerwca 2020 r., A i in. (Turbiny wiatrowe w Aalter i w Nevele), C-24/19, EU:C:2020:503, pkt 37 i przytoczone tam orzecznictwo].

30 Co za tym idzie, w celu ustalenia, czy w odniesieniu do umowy ubezpieczenia statku morskiego odnoszącej się do rekreacyjnej jednostki pływającej wykorzystywanej do celów pozagospodarczych można odstąpić od przewidzianych w rozporządzeniu nr 1215/2012 przepisów jurysdykcyjnych w sprawach dotyczących ubezpieczeń, należy odnieść się do odpowiedniego brzmienia art. 15 pkt 5 i art. 16 pkt 5 rozporządzenia nr 1215/2012, mających zastosowanie w sprawie przepisów dyrektywy 2009/138, do której odsyła ów art. 16 pkt 5, a także do systematyki tych przepisów, ich genezy i celów leżących u ich podstaw (zob. podobnie wyrok z dnia 27 lutego 2020 r., Balta, C-803/18, EU:C:2020:123, pkt 32 i przytoczone tam orzecznictwo).

31 Co się tyczy wykładni literalnej rozpatrywanych przepisów, z brzmienia art. 15 pkt 5 w związku z art. 16 pkt 5 rozporządzenia nr 1215/2012 wynika, że „wszystkie »wielkie [duże] ryzyka« w rozumieniu dyrektywy 2009/138” należą do ryzyk, o których mowa w tym art. 15 pkt 5.

32 Jeśli chodzi o pojęcie „wielkich [dużych] ryzyk”, zostało ono zdefiniowane w art. 13 pkt 27 tej dyrektywy.

33 I tak, po pierwsze, zgodnie z tym art. 13 pkt 27 lit. a) „duże ryzyka” oznaczają ryzyka zaliczone do grup 4–7, 11 i 12 w części A załącznika I do tej dyrektywy.

34 Po drugie, na podstawie owego art. 13 pkt 27 lit. b) do „dużych ryzyk” należą ryzyka zaliczone do grup 14 i 15 w części A tego załącznika I, w przypadku gdy ubezpieczający jest zawodowo związany z działalnością przemysłową lub handlową lub wykonuje wolny zawód, zaś wspomniane ryzyko wiąże się z taką działalnością.

35 Po trzecie, ten sam art. 13 pkt 27 lit. c) dotyczy ryzyk zaliczonych do grup 3, 8–10, 13 i 16 w części A wspomnianego załącznika I, o ile ubezpieczający przekracza limity przynajmniej dwóch kryteriów liczbowych określonych w tym pkt 27 lit. c).

36 W niniejszej sprawie bezsporne jest, że spośród grup należących do części A załącznika I do dyrektywy 2009/138, do których odsyła art. 13 pkt 27 lit. a)–c) tej dyrektywy, jedynie grupa 6, wymieniona w owym art. 13 pkt 27 lit. a), mogłaby mieć zastosowanie w niniejszej sprawie. Grupa ta obejmuje każde uszkodzenie lub utratę statków żeglugi śródlądowej na rzekach i kanałach, statków żeglugi śródlądowej na jeziorach i statków żeglugi morskiej.

37 Jednakże ani owa grupa 6, ani art. 13 pkt 27 lit. a) dyrektywy 2009/138 nie zawierają dalszych uściśleń, w szczególności w odniesieniu do sposobu wykorzystania tych jednostek pływających, w odróżnieniu od art. 13 pkt 27 lit. b) i c), który zawiera wskazania co do działalności prowadzonej przez ubezpieczającego lub co do sumy bilansowej, obrotu, czy liczby osób zatrudnionych w jego przedsiębiorstwie.

38 Z wykładni literalnej art. 13 pkt 27 dyrektywy 2009/138 i art. 16 pkt 5 rozporządzenia nr 1215/2012 wynika zatem, że przepisy te można by interpretować w ten sposób, że do „dużych ryzyk”, o których mowa w tych przepisach, należą wszelkie uszkodzenia lub utraty statków żeglugi śródlądowej na rzekach i kanałach, statków żeglugi śródlądowej na jeziorach i statków żeglugi morskiej, bez względu na to, czy są one wykorzystywane do celów gospodarczych czy nie.

39 Jeśli chodzi o kontekst, w jaki wpisuje się art. 16 pkt 5 rozporządzenia nr 1215/2012, należy zauważyć, po pierwsze, że przepis ten został wprowadzony przez wyrażenie „nie naruszając [bez uszczerbku dla] pkt 1–4", z czego można wyprowadzić wniosek, że pkt 1–4 tego art. 16 stanowią lex specialis względem wspomnianego art. 16 pkt 5, a tym samym w sytuacjach objętych specyficznie tymi pkt 1–4 mają one pierwszeństwo przez owym pkt 5.

40 Po drugie, art. 16 pkt 1 lit. a) rozporządzenia nr 1215/2012 obejmuje między innymi wszelkie szkody w statkach morskich wynikłe z ryzyk związanych z ich używaniem w celach gospodarczych.

41 Niemniej, jak słusznie zauważyła Komisja, należy stwierdzić, że przy założeniu, że wszelkie szkody w statkach morskich, niezależnie od ich wykorzystania, byłyby uznawane za „wielkie [duże] ryzyka" w rozumieniu art. 16 pkt 5 rozporządzenia nr 1215/2012, wspomniany art. 16 pkt 1 lit. a) zostałby pozbawiony swojej treści normatywnej w odniesieniu do statków morskich. Podobnie rzecz miałaby się z pkt 2–4 wspomnianego art. 16, jako że te ostatnie punkty dotyczą ryzyk wynikających z używania lub eksploatacji statków morskich, zgodnie z tym samym art. 16 pkt 1 lit. a), a także dodatkowych ryzyk pozostających w związku z jednym z ryzyk wymienionych w art. 16 pkt 1–3 tego rozporządzenia.

42 Taki rezultat byłby sprzeczny z intencją prawodawcy Unii, jaką było przyznanie art. 16 pkt 1–4 rozporządzenia nr 1215/2012 autonomicznej treści.

43 Brzmienie art. 16 rozporządzenia nr 1215/2012 powtarza bowiem co do istoty brzmienie art. 14 rozporządzenia nr 44/2001. Tymczasem pkt 1–4 tego art. 14, obecnie pkt 1–4 wspomnianego art. 16, nie występowały we wniosku dotyczącym rozporządzenia Rady (WE) w sprawie jurysdykcji i uznawania orzeczeń sądowych oraz ich wykonywania w sprawach cywilnych i handlowych, złożonego przez Komisję [COM(1999) 348 final], poprzedzającego przyjęcie rozporządzenia nr 44/2001, i zostały do niego wprowadzone dopiero w trakcie procedury ustawodawczej, uściślając pojęcie „ryzyk", o którym mowa w art. 15 pkt 5 rozporządzenia nr 1215/2012.

44 Analiza przedstawiona w pkt 39–43 niniejszego wyroku przemawia zatem za wąską wykładnią art. 16 pkt 5 rozporządzenia nr 1215/2012, zgodnie z którą szkody w jednostkach pływających wykorzystywanych do celów pozagospodarczych nie są objęte zakresem stosowania tego przepisu, a co za tym idzie umowa ubezpieczenia statku morskiego odnosząca się do rekreacyjnej jednostki pływającej wykorzystywanej do celów pozagospodarczych nie podlega zakresowi stosowania art. 15 pkt 5 tego rozporządzenia.

45 Za powyższą wykładnią przemawiają także inne względy dotyczące kontekstu. Po pierwsze bowiem, odstępstwa od przepisów jurysdykcyjnych w sprawach dotyczących ubezpieczeń, takie jak odstępstwo dopuszczone na podstawie art. 15 pkt 5 rozporządzenia nr 1215/2012, podlegają ścisłej wykładni (zob. analogicznie wyrok z dnia 12 maja 2005 r., Société financière et industrielle du Peloux, C-112/03, EU:C:2005:280, pkt 31).

46 Po drugie, wykładnia przedstawiona w pkt 44 niniejszego wyroku pozwala zapewnić spójność ze stosowaniem przez Unię Konwencji haskiej z dnia 30 czerwca 2005 r. o umowach dotyczących właściwości sądu.

47 Zgodnie bowiem z pkt 2 lit. d) ppkt (i) podlit. a) deklaracji przytoczonej w pkt 13 niniejszego wyroku Unia stosuje tę konwencję do umów ubezpieczenia, gdy umowa dotycząca właściwości sądu odnosi się do umowy ubezpieczenia, która obejmuje jedno lub więcej ryzyk uznawanych za

duże ryzyka, a mianowicie między innymi każde uszkodzenie lub utratę wynikłe z ryzyk związanych z wykorzystywaniem statków morskich w celach gospodarczych. Wynika z tego, że Unia nie stosuje wspomnianej konwencji do umów ubezpieczenia obejmujących ryzyka związane z wykorzystywaniem statków morskich w celach pozagospodarczych.

48 Wreszcie, jeśli chodzi o cele realizowane poprzez rozporządzenie nr 1215/2012, z motywu 18 tego rozporządzenia wynika, że powództwo w sprawach dotyczących ubezpieczenia charakteryzuje pewna nierównowaga między stronami, którą przepisy sekcji 3 rozdziału II wspomnianego rozporządzenia mają na celu skorygować poprzez zapewnienie słabszej stronie możliwości skorzystania z przepisów jurysdykcyjnych korzystniejszych dla niej niż przepisy ogólne [wyrok z dnia 9 grudnia 2021 r., BT (Przypozwanie ubezpieczonego), C-708/20, EU:C:2021:986, pkt 32 i przytoczone tam orzecznictwo].

49 Przepisy zawarte w tej sekcji 3 mają bowiem na celu zagwarantowanie stronie słabszej, która zamierza pozwać stronę silniejszą, możliwości uczynienia tego przed łatwo dostępnym sądem państwa członkowskiego (zob. podobnie wyrok z dnia 30 czerwca 2022 r., Allianz Elementar Versicherung, C-652/20, EU:C:2022:514, pkt 50 i przytoczone tam orzecznictwo).

50 Choć strony umowy ubezpieczenia obejmującej „duże ryzyko” mogą, na mocy art. 15 pkt 5 rozporządzenia nr 1215/2012 w związku z jego art. 16 pkt 5, na podstawie umowy odstąpić od przepisów jurysdykcyjnych przewidzianych w owej sekcji 3, to możliwość ta została wprowadzona celem uwzględnienia okoliczności, że strony takiej umowy ubezpieczenia znajdują się w pozycji równości (zob. podobnie wyrok z dnia 27 lutego 2020 r., Balta, C-803/18, EU:C:2020:123, pkt 39).

51 Żadna szczególna ochrona nie jest bowiem uzasadniona między innymi w stosunkach pomiędzy profesjonalnymi uczestnikami obrotu w sektorze ubezpieczeń, spośród których żaden nie może zostać uznany za znajdującego się w słabszej pozycji w stosunku do drugiego (wyrok z dnia 27 lutego 2020 r., Balta, C-803/18, EU:C:2020:123, pkt 45 i przytoczone tam orzecznictwo).

52 W niniejszej sprawie w odniesieniu do ubezpieczających, takich jak ubezpieczający w postępowaniu głównym, sytuacja ma się inaczej, ponieważ nie będąc profesjonalnymi uczestnikami obrotu w sektorze ubezpieczeń, zawarli oni umowę ubezpieczenia statku morskiego odnoszącą się do rekreacyjnej jednostki pływającej wykorzystywanej do celów pozagospodarczych.

53 Kazuistyczna ocena kwestii, czy dana osoba może być uznana za „stronę słabszą”, nie jest wskazana w tym względzie. Jak Trybunał już bowiem podkreślił, taka ocena spowodowałaby powstanie ryzyka osłabienia pewności prawa i byłaby sprzeczna z celem rozporządzenia nr 1215/2012, wyrażonym w jego motywie 15, zgodnie z którym przepisy o jurysdykcji powinny być w wysokim stopniu przewidywalne (wyrok z dnia 27 lutego 2020 r., Balta, C-803/18, EU:C:2020:123, pkt 42 i przytoczone tam orzecznictwo).

54 Co za tym idzie, wykładnia przedstawiona w pkt 44 niniejszego wyroku, zgodnie z którą umowa ubezpieczenia statku morskiego odnosząca się do rekreacyjnej jednostki pływającej wykorzystywanej do celów pozagospodarczych nie jest objęta zakresem stosowania art. 15 pkt 5 rozporządzenia nr 1215/2012, jest zgodna z celami realizowanymi przez to rozporządzenie w zakresie, w jakim w odniesieniu do takich umów ubezpieczenia uzasadniona jest szczególna ochrona ubezpieczającego oraz zagwarantowano przewidywalność przepisów jurysdykcyjnych.

55 Mając na uwadze całość powyższych rozważań, na zadane pytanie należy odpowiedzieć, że art. 15 pkt 5 rozporządzenia nr 1215/2012 w związku z art. 16 pkt 5 tego rozporządzenia należy interpretować w ten sposób, że umowa ubezpieczenia statku morskiego odnosząca się do rekreacyjnej jednostki pływającej wykorzystywanej do celów pozagospodarczych nie wchodzi w zakres stosowania tego art. 15 pkt 5.

W przedmiocie kosztów

56 Dla stron w postępowaniu głównym niniejsze postępowanie ma charakter incydentalny, dotyczy bowiem kwestii podniesionej przed sądem odsyłającym, do niego zatem należy rozstrzygnięcie o kosztach. Koszty poniesione w związku z przedstawieniem uwag Trybunałowi, inne niż koszty stron w postępowaniu głównym, nie podlegają zwrotowi.

Z powyższych względów Trybunał (szósta izba) orzeka, co następuje:

Artykuł 15 pkt 5 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1215/2012 z dnia 12 grudnia 2012 r. w sprawie jurysdykcji i uznawania orzeczeń sądowych oraz ich wykonywania w sprawach cywilnych i handlowych w związku z art. 16 pkt 5 tego rozporządzenia

należy interpretować w ten sposób, że:

umowa ubezpieczenia statku morskiego odnosząca się do rekreacyjnej jednostki pływającej wykorzystywanej do celów pozagospodarczych nie wchodzi w zakres stosowania tego art. 15 pkt 5.

Podpisy